

Sotilaspoikien kasvatusperiaatteet

1. Johdanto

Suojeluskuntien poikatoiminnan historia voidaan jakaa kolmeksi vaiheeksi: liikkeen syntymishistoriaan, suojeluskuntien poikaosastojen toimintaan vuosina 1928-41 ja Sotilaspoikajärjestön aikaan. Vaikka suojeluskuntapojat muuttuivat nimensä sotilaspojiksi syksyllä 1941 ja vaikka Kotijoukkojen Esikuntaan perustettiin erityinen sotilaspoikatoimisto, kuuluivat sotilaspojat edelleen suojeluskuntien alaisuuteen, joten itsenäisestä uudesta järjestöstä ei ollut kysymys. Uusi nimi kylläkin helpotti vasemmistolaisten kotien poikien liittymistä uudennimisiin poikaosastoihin.

Mihin Suomen suojeluskuntaan perustettiin ensimmäinen epävirallinen poikaosasto, on vaikeasti määriteltävä asia, koska Vapaussodan jälkeen perustettiin useita sellaisia. Todennäköisesti varhaisin poikaosasto syntyi jo Vapaussodan aikana Helsinkiin ja sen nimi oli Sinisen Rykmentin poikaosasto. (Viljo Aallon haastattelu 1995) Sinisen Rykmentin pojista oli mahtavaa, kun he saivat osallistua Suureen paraatiin 16.5.1918 Senaatintorilla, jossa Valkoisen armeijan ylipäällikkö, kenraali Mannerheim otti valkoiset joukot vastaan. Pojat saivat kuulemma voimakkaimmat aplodit koko paraatissa. Em. Sinisen Rykmentin poikaosastoa johti heikosti suomenkieltä puhunut saksalainen eversti Breitenstein. (Kauranne 1996, 163) Oravakomppania-nimitys lienee lähtöisin Helsingin Suoje-

luskunnan yhteyteen syntyneestä koulupoikayksiköstä, mutta se otettiin pian käyttöön muuallakin Suomessa. (Pirhonen 1977, 49)

Pääkaupungin ensimmäinen suojeluskuntayksikkö, Helsingin I Suojeluskuntapataljoona, perustettiin 23.10.1918 ja siihen liittyi oppikoulujen yläluokkalaisia ja nuoria ylioppilaita. Itseoikeutettuja jäseniä olivat kaikki Vapaussotaan osallistuneet, iästä riippumatta. Pataljoonan esikunnan päätöksellä perustettiin 15.11.1918 nuorten Harjoituskomppania, johon muodostettiin kolme joukkuetta. I joukkueessa oli 15 vuotta täyttäneet suomenkieliset ja II joukkueessa 15 vuotta nuoremmat alokkaat. III joukkueessa olivat kaikki ruotsinkieliset. Lisäksi muodostettiin kaksikielinen polkupyöräosasto. Perustamisvahvuus oli 60 poikaa, keväällä 1919 määrä oli jo kolminkertaistunut. Pataljoona määräsi Oravakomppanian päälliköksi kasvatuspäällikkö, lehtori Johan Fredrik Blomqvistin. (Roudasmaa 1997, 561)

Vapaussodan jälkeen 2.8.1918 annettiin laki suojeluskunnista. (Reinikainen 1987, 463) Moniin suojeluskuntiin perustettiin poikaosastoja. Esimerkiksi ”Hämeenlinnan lyhytikäisiksi jääneitä oravakomppanioita oli Etelä-Hämeen Suojeluskuntapiirissä ainakin Hauhon, Janakkalan, Lammin ja Urjalan suojeluskuntien yhteydessä.” (Myllyniemi 1994, 132) Myös Turun suojeluskunnan yhteyteen perustettiin Vapaussodan jälkeen poikakomppania, johon kuului alle 17-vuotiaita poikia. Muuallakin Suomessa näitä poikaosastoja nimitettiin oravakomppanioiksi ja niiden toiminta tähtäsi lähinnä suojeluskunnan alokastutkintoon, joten tällainen äksiisimäinen sotilaskoulutus ei nuoria poikia paljon kiinnostanut. (Mikkola 1994, 336)

Monen muunkin suojeluskunnan yhteyteen perustettiin Vapaussotaa seuranneina vuosina 13-16 -vuotiaista pojista epävirallisia poikaosastoja. Niitä perustettiin varsinkin suurimpien kaupunkien ja Etelä-Pohjanmaan suojeluskuntien yhtey-

teen. Poikaosastot olivat luonteeltaan paikallisia ja toimintamuodoiltaan epäyhtenäisiä. Niiden ohjelmaa järjestettäessä matkittiin aikuisten suojeluskuntalaisten toimintaa. (Raikkala 1966, 265) Esimerkiksi Keski-Suomessa poikatyö keskittyi taajamiin ja liittyi suojeluskuntien liikuntatoimintaan. (Kylmä ym. 1986, 170-172)

Nämä poikaosastot olivat oikeastaan lainvastaisia, sillä vuodesta 1918 voimassa ollut suojeluskuntalaki kielsi suojeluskuntiin ottamasta alle 17-vuotiaita poikia. Syynä lienee ollut pelko mm. ammunnan nuorille pojille mahdollisesti aiheuttamista vaaroista ja vahingoista. Monissa yhteiskuntapiireissä katsottiin, että maanpuolustus oli aikamiesten asia. Vasta myöhemmin kypsyi ajatus perustaa virallisesti poikaosastoja suojeluskuntiin.

Kun maamme suojeluskunnissa ei ollut riittävästi poikatyöhön perehtyneitä ohjaajia ja kun pojille yritettiin tarjota aikuisten suojeluskuntalaisten ohjelmia, taantui suojeluskuntien epävirallinen poikatyö monessa sitä harjoittaneessa suojeluskunnassa 1920-luvun alkuvuosina. Tosin monet pojat kulkivat isiensä ja vanhempien veljiensä mukana aikuisten suojeluskuntalaisten harjoituksissa, ehkä luennoillakin, mutta virallisia poikaosastoja ei suojeluskuntiin syntynyt, ennen kuin vuosikymmenen lopulla saatiin suojeluskuntalakiin ja -asetukseen muutos ja ohjeita Suojeluskuntain Yliesikunnalta.

2. Suojeluskuntien poikatoiminnan kasvatukselliset tavoitteet

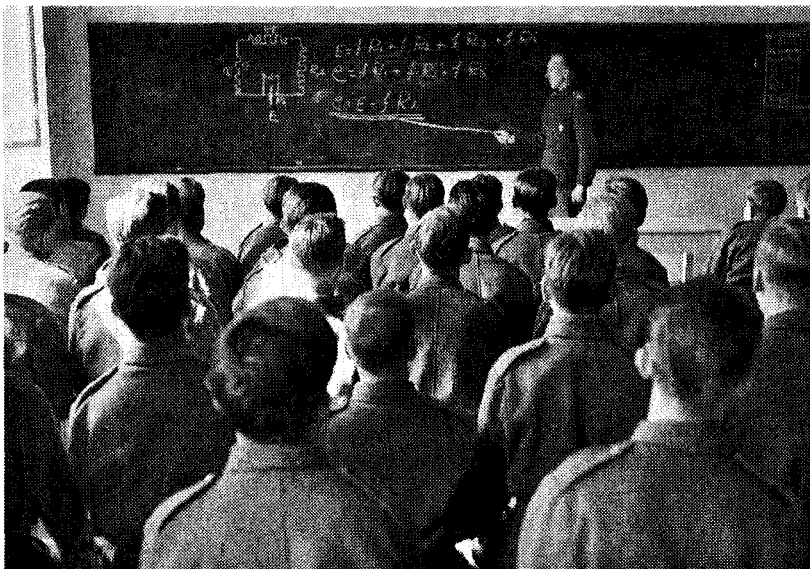
Ensimmäisen aloitteen aikaisempaa järjestelmällisemmän poikatoiminnan aikaansaamiseksi Suojeluskuntajärjestön sisällä teki Suojeluskuntain Yliesikunnan Liikuntakasvatusosaston osastopäällikön apulainen silloinen kapteeni Niilo Sigell (myöh. Hersalo) kirjoitussarjallaan "Suojeluskuntain oravakompaniat" Suojeluskuntalaisen Lehdessä nro 27 vuonna

1920. Kun tällä osastolla oli erittäin paljon työtä vasta alullaan olevan liikunnan organisoimisessa varsinaisten suojeluskuntalaisten parissa, jäi poikatyö odottamaan suotuisampaa aikaa. (Aalto 1977, 9)

Vasta helmikuussa 1928 annettuun suojeluskunta-asetukseen (AsK nro 156/1928 § 11) tuli maininta, että suojeluskuntaan saatiin ottaa 10-17-vuotiaita poikia, joille voitiin antaa valmistavaa sotilaallista koulutusta. Lain soveltamista koskevissa ohjeissa korostettiin, että suojeluskuntapojille olisi järjestettävä heille sopivia toiminnan muotoja, joista liikunta nousi näkyvimmäksi. Entinen Lahden Yhteiskoulun voimistelunopettaja, kapteeni K. E. Levälahti oli vv. 1926-31 Suojeluskuntain Yliesikunnan urheiluosaston johtajana. Hänen toimestaan saatiin jo v. 1926 suojeluskuntien toiminta-ohjelmaan poikatyön silloin vielä epäviralliset ohjeet ja poikien urheilukilpailuja alettiin järjestää suojeluskuntapiirien kilpailujen yhteydessä. (Raikkala 1966, 265-266)

Suojeluskuntien organisoidun poikatyön syntysanat lausui Suojeluskuntien Yliesikunnan Liikuntaosaston päällikkö K. E. Levälahti syksyllä 1927, kun hän piti asiasta esitelmän Suojeluskuntajärjestön urheiluohjaajille. Esitelmässään suojeluskuntien poikatyön tarpeellisuudesta hän totesi, että kasvuiässä olevat pojat kaipasivat mielikuvitusta elävöittävää ja kasvatuksellisesti kehittävää toimintaa. Suojeluskuntien poikatyön tuli kasvattaa poikien luonnetta sekä synnyttää isänmaallista henkeä ja maanpuolustustahtoa. Erilaisten urheilulajien ohella suojeluskuntapojille voitiin pitää oppitunteja isänmaan historiasta ja maasto-opista. Retket, voimistelu, askartelu ja laulu sopivat poikien harrasteiksi myös kasvatukselliselta kannalta katsottuna. Levälahden apulainen Lauri "Tahko" Pihkala korosti nimenomaan liikunnan sopivan poikatyön pohjaksi. (Aalto, 7-10 ja Raikkala, 266)

Vuonna 1928 annetun suojeluskunta-asetuksen mukaan: "suojeluskunta voi sopivan liikuntakasvatuksen ja harjoitus

Suojeluskuntapojille ja myöhemmin sotilaspojille opetettiin luennoilla monenlaisia maanpuolustukseen liittyviä asioita. Tässä meneillään viestitoiminta-luento.

ten muodossa antaa valmistavaa sotilaallista koulutusta nuorukaisille, jotka eivät ole täyttäneet seitsemäätoista vuotta. Saatakoon heitä käyttää myös lähettitehtäviin ja pienempien askareitten suorittamiseen, mutta älköön heitä aseilla varustettako.” (Id, 266) Suojeluskuntien poikatyön piti sisältää leikkiä, voimistelua ja pojille sopivia urheilulajeja sekä isänmaallisuuden kasvatusta, esim. isänmaan historian ja laulamisen muodossa. Myös retket ja leirit sopivat Suojeluskunnan Yliesikunnan mielestä pojille, joiden kuntoa ja neuvokkuutta niillä edistettiin. (Levälahti 1931, 339)

Lainmuutoksen ja Suojeluskuntien Yliesikunnan ohjeiden seurauksena suojeluskunnissa toimittiin nopeasti, koska monet pojat ympäri Suomea odottivat malttamattomina suojeluskuntien poikatoiminnan käyntiin saattamista. Järjestön joustavuutta ja käytännöllisyyttä kuvastaa se, että välittömästi em.

asetuksen tultua voimaan seitsemääntoista suojeluskuntapiiriin nimitettiin urheiluohjaaja, joka sai samalla poikatyön johtamisen tehtäväkseen. Uusille piirien poikatyönohjaajille ja suojeluskuntien ja niiden kyläosastojen poikaosaston johtajille järjestettiin jo heinäkuussa kurssit ja vielä marraskuussa neuvottelupäivät poikatyön käynnistämiseksi uusien periaatteiden mukaisesti. (Raikkala 1966, 267)

Suojeluskuntien komentaja Lauri Malmberg piti Turussa v. 1929 esitelmän suojeluskuntien poikatyön suuntaviivoista. Sen sisältö noudatteli em. Levälahden ajatuksia. "Partioretket ja maastoleikit tarjoavat aineksia poikien psykofyysisten kykyjen kehittymiseen. Ollessaan pakotettuja selviytymään mitä erilaisimmissa jopa yllättävissäkin tilanteissa pojat oppivat hallitsemaan hermonsä ja siten koko olemustaan. Suojeluskuntatyö tahtoo edistää perheen miespuolisten jäsenten yhteistoimintaa yhteisen tunnuksen ympärille". (Pirhonen 1977, 58-67)

Suojeluskuntien poikatyön takana oli myös laajempi näkemys koko kansan eheyttämisestä. Kun Vapaussodan jälkeen Suojeluskuntajärjestöä pidettiin vasemmistopiireissä oikeistolaisien käsikassarana ja vierastettiin omien nuorten liittymistä suojeluskuntapoiikkiin, ryhdyttiin suojeluskuntien taholla tekemään pesäeroa äärimmäisiin oikeistolaisiin nuorisoliikkeisiin, esimerkiksi Sinimustiin, ja korostettiin sk-poikien palvelevat suojeluskuntien uutta asemaa Suomen Armeijan täydennysosastona. Nämä toimet pantiin merkille myös vasemmistopiireissä ja vähitellen siellä voitiin hyväksyä suojeluskuntien pyrkimys puolueista riippumattomaan isänmaalliseen kasvatukseen. Kansallinen eheyttämisen oli useimpien vasemmistolaistenkin hyväksymä päämäärä. (Aalto, 25 - 29 ja 41 - 43)

Näin oli kehitys kymmenen vuoden hapuilun jälkeen siirtynyt epävirallisista suojeluskuntien poikakomppanioista uuteen vaiheeseen. Jokaiseen suojeluskuntaan kehoitettiin perus-

tamaan poikaosasto mahdollisimman pian. Käytännön apua oli saatavissa suojeluskuntapiirien poikatyöhön ja liikuntaan perehtyneiltä virkailijoilta. Myöhemmin julkaistiin monenlaista sekä poikatyön johtajien että poikien käteen tarkoitettua kirjallisuutta. (Kauranne 1996, 164-166)

Suojelukuntain Yliesikunnassa laaditusta ehdotuksesta suojelukuntien poikatoiminnan ohjesäännöksi jokainen suojelukuntapiiri antoi lausuntonsa ja toisaalta poimi ohjeensa alaisilleen suojelukunnille. Aikaisempaan epäviralliseen poikatyöhön tuli tämän jälkeen huomattavia muutoksia. Ohjesäännön määräykset ja niistä Yliesikunnassa käydyt keskustelut antavat kuvan sen ajan suojelukuntajohdon mielipiteistä. Keskustelujen tuloksena valmistui kaikille suojelukunnille toimitettu poikatoiminta-ohjesääntö, jonka kahdessa ensimmäisessä luvussa oli seuraavanlaisia kasvatuksellisia ohjeita ja niiden perusteluineen.

“ I Luku.

Suojelukuntain poikatoiminnan tarkoitus ja tehtävä.

1. Suojelukuntain poikatoiminnan tarkoituksena on vahvistaa valtakunnan puolustusvoimaa kasvattamalla poikia asevelvolliselle Suomen miehelle kuuluvaan kaikinpuoliseen kuntoon ja yleensä kelpo kansalaisiksi. Tätä varten heitä kootaan kiinteästi järjestettyihin osastoihin joissa sopivilla harjoituksilla ja muulla ikäkauden mukaisella kasvatuksella kehitetään heissä kansalaiskuntoa ynnä yleisiä sotilasominaisuuksia sekä juurruttaen heihin merkitykseltään pysyviä maanpuolustajan perustapoja ja -taitoja, jotta heillä tästä johdun aikana olisi sekä tahtoa että kykyä paremmin hyväksikäyttämään varsinaista sotilaskoulutusta tuleviin tehtäviinsä maanpuolustajina,

2. Suojelukuntapoikain ennakkovalmennuksessa maanpuolustukseen ei ole tavoiteltava sotilaskoulutuksellista kypsyytystä eikä valmiutta, vaan sen kasvatuksellisenä tarkoituksena on valmentaa poikia sellaiseen peruskuntoon, että heistä myö-

hemmin varsinaisesta sotilaskoulutuksesta huolehtivien elinten toimesta voitaisiin kouluttaa mahdollisimman kykeneviä maanpuolustajia.

II Luku

Poikaosasto ja sen rakenne

3. Suojeluskuntain poikatoiminnan yleisten tarkoituserien toteuttamiseksi kunkin suojeluskunnan tulee yhteydessään ylläpitää poikaosastoa,

4. Poikaosaston toimialue on sama kuin suojeluskunnan.

5. Poikaosasto jakautuu olosuhteitten mukaan kyläosastoihin. Kyläosastojakoa vastaa kaupungeissa ja taajaväkisissä asutuskeskuksissa joukkuejako.

6. Kyläosasto jakautuu pysyviin ryhmiin, joiden vahvuus on 4 - 10 poikaa.

Perustelut.

Komitean yksimielinen käsitys on, että poikatoiminnassa on kavahdettava yli maalin ampuvan sotilaskoulutuksellisten muotojen palvontaa ja varsinkin äksiisihenkeä. Tämä on tärkeää ennen muuta tarkoituksenmukaisuussyistä. Ennenaikainen sotilaallinen koulutus ei ainoastaan aiheuta helposti kyllästy mistä, jopa vastavaikutustakin, vaan suotuisimmissakin tapauksissa riittää aikanaan annettavalta sotilaalliselta koulutukselta mahdollisen uutuudenviehätyksen, saattaapa helposti johtaa siihen, että tällainen poika aikanaan varsinaisen sotilaskoulutuksen alkaessa suhtautuu ylimielisesti vanhoihin asioihin. Sitä paitsi erinäiset koulutuksen muodolliset yksityiskohdat voivat asevelvollisuusaikaan mennessä muuttua tavalla, joka tekee muutoksien varteen ottamisen vaikeammaksi kuin uuden oppimisen. Kaikista näistä sekä erinäisistä muistakin syistä on poikatoiminnassa rajoitettava kansalaiskunnan ja yleisten sotilasominaisuuksien kasvattamiseen ynnä merkitykseltään pysyvien perustapojen ja taitojen juurruttamiseen ikäkauden mukaisilla harjoituksilla ja kasvatuksella.”

Talvisin hiihto- ja mäenlasku olivat sotilaspoikien suosituimpia liikuntalajeja. Ylläolevassa kuvassa on innokas joukko lahtelaisia sotilaspoikia Heinolan hyppyrimäellä harjoittelemassa poikatyönjohtajien johdolla.

Silloinen Suojeluskuntain Yliesikunnan urheiluosaston johtaja Levälahti oli opettajakoulutuksen saaneena sopiva henkilö luomaan poikatyön ohjeita. Levälahden ja hänen työtoverinsa Lauri Pihkalan ansiosta poikatyön toimintamuodot muotoutuivat toisaalta sellaisiksi, joista pojat pitivät, ja toisaalta sellaisiksi, joissa suojeluskuntien tavoitteet: isänmaallisuus, hyvä ruumiillinen kunto toteutuivat pitkälti.

Millaisia jäseniä suojeluskunnat saivat ottaa poikaosastoihinsa? Poikatoiminnan ohjesääntö, joka luonnollisesti perustui voimassa olevaan suojeluskuntalakiin ja siitä annettuun asetukseen, määritteli tärkeimmät jäseneksi ottamisen ehdot näin:

“7. Poikaosaston jäseneksi voidaan ottaa 10 -16- vuotias, hyvätapainen poika, joka on liittymiseensä saanut vanhempinsa tai holhoojiensa suostumuksen. Jäseneksi ottamisen suo-

rittaa omalla vastuullaan poikaosaston päällikkö. Jäsenluettelo on toimitettava (ao. suojeluskunnan) esikunnalle tiedoksi.

Uusia jäseniä otettakoon määräjain 1-3 kertaa vuodessa. Kuitenkin on jäseneksi ottaminen sallittua muulloinkin.

8. Jäsen saa kuulua poikaosastoon, kunnes hän on täyttänyt 18 vuotta. Jos hän tätä aikaisemmin liittyy suojeluskuntaan, ei hän voi enää samanaikaisesti olla jäsenenä poikaosastossa.

9. Poikaosaston jäsen on oikeutettu eroamaan osastostaan kuukauden kuluttua siitä päivästä lukien, jolloin hän kirjallisesti ilmoittaa haluavansa erota.

10. Jäsen voidaan erottaa osastostaan sopimattoman käytäytymisen tai muiden raskauttavien syiden perusteella. Poikaosaston päällikön esittämän erottamishdotuksen ratkaisee asianomainen suojeluskunnan esikunta.”

Uuden poikaohjesäännön mukaisesti ryhdyttiin esimerkiksi Pohjois-Savon suojeluskuntiin perustamaan poikaosastoja, moniin kuntiin hyvinkin ripeästi. Poikaosastojen toiminnan käynnistymistä ja Suojeluskuntien Yliesikunnassa laadittujen ohjeiden käytäntöön soveltamista Pohjois-Savon Suojeluskuntapiirissä edisti samaan aikaan vuoden 1928 kesällä perustettu piirin oma julkaisu 'Savon Miekka'. Tämä sittemmin sodan loppuun asti ilmestynyt aikakauslehti otti jo näytenumerossaan heinäkuussa 1928 kantaa poikatoimintaan näin: "Toimintaa pojille! Suojeluskunnat, joukko- ja kyläosastot! Järjestäessänne harjoitus- ja kilpailutilaisuuksia suojeluskuntalaisille, älkää unohtako nousevaa polvea. - Pojille on myös suotava tilaisuus yrittää miesten mukana. - Antakaa poikien ampua pienoiskiväärillä! Järjestäkää pojille urheilukilpailuja 3-ottelussa, ja pankaa pojat myöskin pelaamaan pesäpalloa! - Pojat mukaan! Näin reippaasti Savon Miekka aloitti osuutensa Pohjois-Savon sk-poikatyon saralla." (Savon Miekka 1928, nro 1, 20)

Toisessa numerossaan elokuussa 1928 Savon Miekka otti jo selkeän kannan poikatyon merkityksestä suojeluskunnissa.

“Jotta maamme itsenäinen asema säilyisi, tarvitaan meillä puolustuskuntoinen armeija. Jo poikanuorisossa on herätettävä esiin ja kasvatettava vaikutteita, joista maamme itsenäisyydelle myöhemmin on hyötyä. Tätä seikkaa silmällä pitäen tullaan maassamme järjestämään suojeluskuntatyön ohessa toimiva poikatyöliike.” (Savon Miekka 1928 nro 2, 6)

Vertailun vuoksi lainattakoon tähän myös Kymenlaakson Suojeluskuntapiirin poikatoiminnan alkuvuosien suuntaviivoista joitakin piirteitä. ”Koulutus- ja kasvatamuodoiksi valittiin sellaiset toiminnot, jotka olivat pojille luontaisia. Ohjelma oli urheilullinen. Kymenlaakson Sk-piirissä vahvistettiin vuoden 1928 Yliesikunnan ohjeen mukaisesti toiminnan lajeiksi: muodollinen koulutus, voimistelu, urheilu, ampuminen, kenttäpalvelu, laulu, iltahartaudet ja isänmaan historia. Urheiluohjelma käsitti hiihdon, yleisurheilun, pesäpallon ja suunnistuksen. Kenttäpalvelu sisälsi prosenttimarssin ja retkeilyn siihen kuuluvine erämiestaitoineen. (Saressalo 1984, 89-90)

Samaan tapaan toimittiin useimmissa suojeluskunnissa eri puolilla Suomea. Toiminta koski yhä useampia suomalaisia teini-ikäisiä poikia. Suojeluskuntien poikaosastojen yhteinen jäsenmäärä ylitti 30.000 poikaa vähän ennen Talvisotaa. Rauhanaikana poikaosastojen toiminta käsitti pojille sopivaa sotilaallista koulutusta, monenlaista liikuntaa, leiritoimintaa, vartiopalvelua sekä kulttuuri- ja valistustoimintaa. Talvisodan aikana tärkeimmiksi toiminnoiksi kohosivat lähetti-tehtävät, ilmavalvonta yhdessä lottien kanssa, vartiopalvelu ja desanttien etsintä sekä kaupunkipojillekin maa- ja metsätyöt. Yhteistyö monien järjestöjen, poliisin ja myös liike-elämän edustajien kanssa oli toiminnan onnistumiseksi hyvin tärkeää ja näin pojat oppivat monia yhteiskunnallisia taitoja. Juhlien järjestämisen seurauksena monet heistä oppivat myös sekä organisoinnin että julkisen esiintymisen taitoja. (Kauranne 2000, sisällysluettelo ja ao. luvut) Liikuntamuodoista olivat

tärkeimpiä talvella hiihto ja mäenlasku ja kesällä yleisurheilu, pesäpallo, uinti ja suunnistus, joka kasvatti ei ainoastaan ruumiin kuntoa vaan myös monenlaisia elämässä tarvittavia henkisiä kykyjä.

Johanna Taskinen on tehnyt pro gradu -työnsä nuorisokasvatuksesta Suojeluskunta- ja Lotta Svärd -järjestössä. Sk-poikien kasvatuksesta hän toteaa mm.: "Kun poikatyötä ryhdyttiin 1920-luvun puolivälin jälkeen kehittämään, poikien kasvatusta liitettiin urheilutoimintaan. Hyvällä fysiikalla, urheilu- ja kilpailumielellä katsottiin olevan poikien luonnetta kasvattava merkitys. Nuorisokasvatuksen tärkeimpiin tavoitteisiin Levälahti luki itsenäisyysajatuksen kehittämisen ja isänmaallisen mielen kasvattamisen. Isänmaalliseen mieleen kasvattaminen käsitti velvollisuuden antaa oikea kuva isänmaallisesta ajattelutavasta, jonka tuli näkyä ihmisen toiminnassa ja yleensä elämässä. Konkreettisempi tavoite oli tapakasvatuksen antaminen lähtien jopa ulkonaisesta olemuksesta: ryhdistä, liikkumisesta, puhtaudesta ja ahkeruudesta." (J. Taskinen 1991, 13-14)

3. Sotilaspoikajärjestön synty ja sen kasvatukselliset tavoitteet

Kun sota Neuvostoliiton kanssa alkoi uudelleen ja entistä enemmän miehiä siirtyi sotilaallisiin tehtäviin, tarvittiin pojista lisää apua kotirintaman tehtäviin. Talvisodan ihmeeksi kutsutusta Suomen kansan yksimielisyydestä johtuen myös työväestö ja sen nuoret olivat aikaisempaa valmiimpia liittymään maanpuolustuksellisiin järjestöihin. Kuitenkin kansalaissodasta aiheutunut vastenmielisyys suojeluskunta-termiä kohtaan jarrutti monen työläisnuoren liittymistä poikaosastoihin. Kotijoukkojen Esikunnassa ryhdyttiin neuvottelemaan kaikkien valtakunnallisten nuorisojärjestöjen kans-

sa poikatoiminnan uuden kattojärjestön perustamiseksi Suomeen. Samaan aikaan ryhdyttiin kehittämään Kotijoukkojen Esikunnan organisaatiota paremmin suojeluskuntapiirien ja suojeluskuntien poikatyötä edistäväksi.

Maamme 12-17 -vuotiaiden poikien määrä oli Talvisodan edellä noin 300 000, joten suojeluskuntapojat edustivat ainoastaan kymmentä prosenttia suomalaisten poikien yhteismäärästä. Maanpuolustukseen liittyviä tehtäviä olisi ollut annettavaksi useammille pojille. Sodan johdosta oli kotirintamalle ilmaantunut uusia toiminta-aloja: lähetti-, väestönsuojelu-, ilmavalvonta-, keräys-, avustus- ja työpalvelutehtäviä. Siksi valtakunnan johdossa mietittiin, miten voitaisiin saada enemmän poikia kotirintaman tehtäviin.

Tällöin keksittiin ajatus kattojärjestöstä, johon kuuluisivat paitsi suojeluskuntapojat myös muut suomalaiset poikajärjestöt. Kattojärjestölle annettiin nimeksi Suomen Pojat. Suojeluskuntapojat oli järjestöistä selvästi vahvin. (Pirhonen 1977, 158-159) Suomen Pojat jäi kuitenkin väliaikaiseksi yhteisöksi, sillä sen alajärjestöt eivät katsoneet kattojärjestöä mielekkääksi ratkaisuksi. Sitä paitsi Suojeluskuntajärjestön johdossa oli herännyt ajatuksia suojeluskuntien poikatyön organisoimisesta uudella tavalla. (Sk-asetus 28.2.41)

Kun suojeluskuntien poikaosastojen jäsenten määrä oli varsinkin Väli rauhan aikana kasvanut voimakkaasti, huomattiin Kotijoukkojen Esikunnassa, että olisi jo aika irrottaa poikaosastot suojeluskunnista aikaisempaa itsenäisemmäksi osaksi. Aikaisemmin poikatyön ylin johto oli kuulunut Yliesikunnan urheiluosaston tehtäviin. Nyt perustettiin Yliesikuntaan erillinen poikatyötoimisto johtamaan ja ohjaamaan suojeluskunta-poikien toimintaa. Toimiston päälliköksi määrättiin everstiluutnantti Armas Ruusu vuori. (Raikkala 1966, 393)

Jatkosodan puhjetessa tuli taas tarve saada lisää nuoria kotirintaman maanpuolustustehtäviin ja muihin töihin ja niin syksyllä 1942 tehtiin uusi poikajärjestöjen yhteistyöhön täh-

täävä yritys. Opetusministeriö perusti valtion poikatoimintalautakunnan. Mukaan oli kutsuttu Sotilaspoikien ohella Poikien keskus, Maatalouskerholiitto, Suomen Partiopoikajärjestö, Raittiuden ystävät, Poikaurheiluliitto, Sosialidemokraattinen raittiusliitto, Työväen urheiluliitto, Svenska Finlands Idrottsförbund ja Landbrukssällskapens i Finland Förbund sekä Kouluhallitus. (Pirhonen 1977, 160) Kehitys oli kuitenkin kulkemassa tällaisen vaiheen ohi.

Sotien välisenä aikana muutetun suojeluskunta-asetuksen mukaan määriteltiin poikatyön sisältö seuraavaksi. "Pojille, joita ei ikänsä vuoksi vielä voida ottaa varsinaisiksi jäseniksi, antaa suojeluskunta poikaosastossaan ikäkauden mukaista maanpuolustuksen ennakkovalmennusta, etupäässä liikunta- ja maastotoiminnallisten harjoitusten ja muun tarkoitusta vastaavan kasvatuksen muodossa, päämääränään myöhemmälle ikäkaudelle kuuluva taistelija- ja muu maanpuolustuksen pohjaksi kelpaava henkinen ja ruumiillinen peruskunto. Suojeluskuntatyössä saatakoon heitä käyttää lähetti- ja muihin soveltuviin tehtäviin, mutta älköön heitä varustettako sotilaan aseilla, mikäli erikoiset olosuhteet eivät sitä vaadi." Nuorison maanpuolustusopetuksen ja kasvatuksen yhtenäistämiseksi pyrittiin kiinteään yhteistyöhön koululaitoksen kanssa. (Suojeluskunta-asetuksen muutos 28.2.41 ja Raikkala 1966, 393)

Suojeluskuntien komentaja, kenraaliluutnantti Lauri Malmberg antoi 17.9.1941 päiväkäskyn, jossa hän lausui mm: "Poikaosastoillamme ei tähän saakka ole ollut varsinaista nimeä. Tapausten valtava vyöry on itsestään nyt tuonut tämän nimen esille. Molempien viime sotiemme vaiheet ovat tehneet meille entistä elävämmäksi Vänrikki Stoolin henkilöt. Sieltä astuu vastaamme Sotilaspoika. Se olkoon poikiemme nimi. Sen on Runeberg antanut, se on isien perinnön ja vapaaehtoisen maanpuolustajan tunnuskilpi." Sitten Malmberg kiitti suojeluskuntapoikia, joita hän nimitti jo tässä käskyssään

Sotilassoitto oli myös sotilaspoikien mielimusiikkia. Helpointa oli aloittaa rumpuorkesterin harjoituksilla. Yllä yksi monista sotilaspoikien rumpuorkestereista.

sotilaspojiksi. “Te olette kahden viime sotamme aikana suorittaneet suuriarvoisen työn. Te olette ottaneet osaa vartiopalvelukseen, lähettitoimintaan, desantti- ja kulontorjuntaan

sekä varsinkin maataloustöihin, mistä kaikesta teitä vilpittömästi kiitän.” (Raikkala 1966, 415-416)

“Harjoituksissanne on runsaasti maastoleikkejä, jotka kehittävät aistimianne, käytännöllistä älyänne, oma-aloitteisuuttanne ja itseluottamustanne sekä vahvistavat hermojanne. Kilpailut kasvattavat voittamistahtoa, joka samaten kuin rohkeus kuuluu taistelijan perusominaisuuksiin. Leikit leikitään leikin itsensä vuoksi. Jos häviää, ei mieli saa myrtyä, ja jos voittaa, ei siitä saa ylpeillä. Teidän komentajaksenne nimitän everstiluutnantti Armas Ruusuvuoren toteuttamaan antamani kasvatuksen ja koulutuksen yleiset suuntaviivat. Luonnon lakien mukaisesti vanhemman ikäpolven rivit harvenevat. Teidän isänne ja veljenne ovat uhrautuneet maansa hyväksi. Teidän nyt jo monikymmentuhantinen joukkonne tulee vähitellen sulkemaan vanhempien harventuneet rivit. Sallimus on kerran sälyttävä maamme kohtalon teidän harteillenne ja te tulette olemaan vastuussa maamme tulevaisuudesta.” (Raikkala 1966, 416)

Syksyllä 1941 Kotijoukkojen Esikunta määräsi suojeluskuntapiirit muodostamaan omalla alueellaan sotilaspoikajärjestön alaosastot. Tätä tarkennettiin vielä v. 1944 niin, että kunkin suojeluskunnan poikaosaston nimi oli ao. kunnan sotilaspojat, esim. Kuopion Sotilaspojat. Suojeluskuntapiirin eri kuntien sotilaspojat muodostivat sotilaspoikapiirin, joten siis Pohjois-Savon Suojeluskuntapiiriin kuuluneet sotilaspojat muodostivat Pohjois-Savon Sotilaspoikapiirin jne. Usein poikatyöstä puhuttaessa käytettiin kuitenkin tunnetumpaa suojeluskuntapiiri-nimeä, kun molemmat piirit käsittivät saman alueen ja kun päätoimiset sotilaspoikapiirin työntekijät olivat suojeluskuntapiirin virkailijoita.

Kotijoukkojen Esikunnaksi laajennetun entisen Suojeluskuntien Yliesikunnan organisaatiota muutettiin siis paremmin poikatyötä palvelevaksi. Kun poikien asiat oli aikaisemmin hoidettu aikuisten suojeluskuntalaisten liikuntatoimistossa,

muodostettiin nyt poikien toiminnoille oma Sotilaspoika-toimisto em. Esikuntaan. Sotilaspoikatoimiston työnjaon mukaan toimistopäällikölle, ev.luutn. A. Ruusuvuorelle kuuluivat mm. yleissuunnittelu ja valvonta, henkilöstöasiat ja yhteistyö muiden tahojen kanssa. Erikseen olivat Ruusuvuoren alaiset koulutusasioita hoitava kapt. Aaro Laine, kasvatustasioista vastaava sotilasvirkailija Aatto Kaljunen (myöhemmin Oulun opettajanvalmistuslaitoksen rehtori) ja Sotilaspoikalehden vastaava toimittaja Urho Siro. (Kotijoukkojen Esikunnan ao. päätös)

Suojeluskunnan poikaosaston muuttaminen Sotilaspojiksi toteutettiin nopeasti kaikissa suojeluskunnissa. Sotilaspojat alkoivat näkyä tiedotusvälineissä. Heidän lukumääränsä kasvoi nopeasti. Sotilaspojat saivat kunnian auttaa monenlaisissa kotirintaman töissä, toisaalta he saivat harrastaa liikuntaa ja leikkejä kasvaakseen suojeluskuntajärjestön tavoitteiden mukaisiksi kunnan kansalaisiksi. Otettakoon tähän esimerkkejä käytännön toimista Pohjois-Savon Suojeluskuntapiiristä.

Jo helmikuussa 1941 Kuopion piirin opettajien kokouksissa esiteltiin kaikille opettajille suojeluskunnan poikatyötä, johon mahdollisimman monien opettajien toivottiin omalla paikkakunnallaan osallistuvan. Ja monet osallistuivatkin. Aiheen alustaja julkaisi esitelmänsä Savon Miekan huhtikuun numerossa. "Poikatyössä on monia tavoitteita, joista tärkeimpiä ovat Jumalan pelko, isänmaan rakkaus ja sotilaallisten ominaisuuksien kasvattaminen. Viimeksi mainitut esitelmöijä jakoi kolmeen pääryhmään: 1. Maastokoulutus, 2. Ampuminen ja 3. Muut kyvyt, kuten aloitekyky, kyky ja halu ottaa vastuuta, kyky tehdä nopeita päätöksiä. Niihin hän lisäsi vielä rohkeuden ja johtamiskyvyn." Lopuksi kirjoittaja selosti sopivia leikkejä ja kilpailuja, erityisesti tavallisimmat urheilulajit: suunnistamisen, uinnin ja ampumisen. Käytännöllisen kasvatuksen muodoista esitelmöijä mainitsi ensiavun antamisen, retkeilyn, leirit ja pioneerityön. (Savon Miekka 1941 nro 4,

134-137) Näin sotilaspoikatoimintaa ryhdyttiin mainostamaan kansakouluissa, ja poikien määrän nopea kasvu kertoo tämän mainonnan yhdessä muiden tekijöiden kanssa kasvattaneen Sotilaspoikajärjestön Suomen suurimmaksi poikajärjestöksi.

Sotilaspoikajärjestöä perustettaessa haluttiin oman suojeluskunnan ja poikien vanhempien edustus kiinteästi työhön mukaan. Jokaiseen osastoon piti perustaa poikatyölautakunta ja kurinpitolautakunta. Kotijoukkojen Esikunta lähetti 4.8.44 laatimansa ohjesäännöt kaikille piireille ja nämä edelleen poikajohtajille käytäntöön sovellettaviksi. (Kotijoukkojen Esikunnan päätös 1961/koul.3/1a)

Jokaisen suojeluskunnan poikatyölautakuntaan tuli valita poikien maanpuolustuskasvatuksesta kiinnostuneita, toimintakykyisiä suojeluskunnan jäseniä, jotka yhdessä poikaosastonjohtajan kanssa huolehtivat sotilaspoikatyöstä. Tällaisia henkilöitä tuli olla neljä ja poikajohtajien edustajia kaksi. Heidän tehtävänään oli seurata sotilaspoikatoimintaa sen kaikissa muodoissa ja olla mahdollisuuksien mukaan läsnä ainakin koko osastoa koskevissa koulutus-, kilpailu-, juhla-, illanvietto- ym. tilaisuuksissa.

Sotilaspoikien kurinpidosta huolehtimaan valittiin kullekin osastolle myös kurinpitolautakunta, joka muodostettiin pelkästään sotilaspojista puheenjohtajanaan poikajohtaja. Tämä elin käsitteli ohjesääntönsä mukaisesti poikien rikkomuksia ja pystyi antamaan myös rangaistuksia, jotka saattoivat olla seuraavanlaisia: nuhtelu yksityisesti, iltalomakielto, nuhtelu kurinpitolautakunnan edessä, julkinen nuhtelu rintaman edessä, luottamustehtävän menettäminen, erottaminen määräajaksi ja lopullinen erottaminen. Ohjesäännössä oli lisäksi ohjeita, minkälaisia rangaistuksia olisi kustakin rikkomuksesta annettava.

Kotijoukkojen Esikunta antoi piirien ja suojeluskuntien poikaohjaajien sekä em. lautakuntien avuksi yleisen sotilaspoikakoulutuksen ohjelmiston, jossa sanottiin mm.:

”Sotilaspoikakoulutuksessa on pantava pääpaino
 -hyvään henkiseen kasvatukseen, uskollisuuteen isänmaata
 ja kunnioitukseen Jumalaa kohtaan,
 -hyvän ruumiillisen kunnan kehittämiseen liikuntakas-
 vatuksen avulla,
 -reippaaseen sotilaalliseen esiintymiseen,
 -maastotottumukseen,
 -havaintokyvyn ja valppauden kehittämiseen sekä
 -työn kunnioittamiseen.

Koulutuksen tulee tapahtua käytännöllisinä harjoituksina. Vasta toisella sijalla ovat oppitunnit, jotka tulee valmistaa ja pitää niin mielenkiintoisina, että ne herättävät pojissa harrastusta.”

Siinäpä olivatkin keskeiset toiminnallisen pedagogiikan mukaiset ohjeet sotilaspoikien johtajille ja opettajille. Kun niiden mukaan meneteltiin, pojat pitivät harjoituksista ja oppitunneista ja halusivat olla ahkerasti mukana toiminnoissa. Ja siinä samalla ikään kuin huomaamatta kasvoi heidän maanpuolustustahtonsakin.

Sotilaspoikien kasvatusta tutkinut Johanna Taskinen on todennut sodan aiheuttaneen sekä sotilaspoikien että pikkulottien kasvatuksessa seuraavia piirteitä. ”Uudenlaista kansallista eheytymistä päämääränään pitänyt kasvatussuunta sai avukseen käytännön elämän tarjoamat keräys- ja talkootyöt, joihin nuoret osallistuivat puolue- ja mielipide-eroihin katsomatta. Myös suojeluskuntapojat ja pikkulotat olivat niissä mukana. Talkootoiminta palveli tehokkaasti sodanaikaista kansalaiskasvatuksen tavoitetta. Sotilaspoikaohjesääntö määritteli kasvatuksellisesti tärkeiksi puhtaat käytännön harjoitukset, esimerkiksi urheiluharrastukset, erilaiset ohjelmalliset tilaisuudet, kerhoillat, juhlat, hartaustilaisuudet ja retket. Käynnit historiallisilla taistelupaikoilla ja isänmaallisten laulujen opetus (esim. Sotilaspoika, Ateenalaisten laulu, Maamme)

katsottiin tehokkaiksi tavoiksi luoda nuoriin isänmaallista, puolustustahtoista henkeä.” (Taskinen 1991, 28)

Sotilaspoikalupaus, jonka useimmat sotilaspojat aikanaan vannoivat, kuului näin:

Sotilaspoikana suora on tieni,
olkoonpa tehtävä suuri tai pieni.

Kodin ja uskonnon puolesta lähden
taistohon Suomeni vapauden tähden.

(Sotilaspoika nro 8/1943)

Millaisena sotilaspoikien imago haluttiin välittää suomalaisille ja ulkomaalaisille, tämä ilmenee Suomen Sotilaspoikien päällikön ev.luutn. Armas Ruusuvuoren juhlapuheesta, jonka hän piti Kuopiossa lipunvihkiäistilaisuudessa 17.9.1944. (Savon Miekka 1944/lokakuu, 240-241) Puheessa oli sota-ajalle tunnusomaista retoriikkaa, mutta juuri sellaisenaan se vie tämän päivän lukijan keskelle Jatkosodan raskainta vaihetta.

“Ne tunnukset, joiden alla vapaaehtoista maanpuolustustyötä tässä maassa on tehty, ovat olleet: uskonto, koti ja isänmaa. Nämä tunnukset ovat elähdyttäneet myös nyt raskaan puolustussotamme aikana koko Suomen kansaa eikä suinkaan vain jotain rajoitettua piiriä. Ne ovat olleet meille kannustimena ja voiman lähteenä. Ne ovat luoneet pohjan koko sille hengelle, jonka elähdyttämänä Suomi on taisteluaan taistellut. Vapaaehtoinen maanpuolustustyö on muun ohella ollut huomattava kasvatustekijä maassamme. Se on vetänyt mukaansa nuorisoa luontaisella voimallaan ja vanhempien esimerkillä ja siten aluksi välillisesti mutta sittemmin suoranaisesti vaikuttanut nuorten maanpuolustustahdon voimakkaaseen heräämiseen ja kehittymiseen. Tämä nuoriso, sotilaspojat ja lottatyöt, kasvaa samojen tunnusten alla äitiensä, isiensä, isojen aseveljiensä ja sisartensa viitoittamalla tiellä maanpuolustustahdon läpitunkemiksi kansalaisiksi, jotka aikanaan

varmasti kunnialla selviävät heidän osakseen tulevista tehtävistä ja koettelemuksistakin. Sitä me heiltä vakaasti ja luottavaisina odotamme.

On kyllä tunnustettava, että maamme nuoriso yleensä ja etenkin koulunuoriso on aina vaaran hetkellä osoittanut omaavansa voimakasta uhrimieltä ja maanpuolustustahtoa, aktiivista toimintahalua. Esimerkkejä ei meidän tämän osoitukseksi tarvitse kaukaa hakea. Nämä viimeiset puolustussotamme osoittavat kouriintuntuvasti nuorisomme pyrkimykset ja aikaansaannokset. Ne osoittavat myös, mitä koko kansaa yhdistävä ja lujittava maanpuolustustahto merkitsee kansakunnan elämälle, sen vapaana ja itsenäisenä säilymiselle. Ei kuitenkaan riitä se, että tahto ja yhteishenki ilmenevät vain jonain määrättynä, vakavana aikana.

Etenkin nuorison, huomispäivän kansan, tulee myös rauhan vuosina olla samanlaisen hengen läpitunkema. Ja siinä ovat lottatyöt ja sotilaspojat olleet tien näyttäjinä. He ovat tahtoneet kaikissa vaiheissa palvella maataan, astua isien teitä ja sen myös toiminnassaan osoittaa, ja mikä tärkeintä, siihen valmentua. Eihän parhainkaan tahto milloinkaan yksin riitä. Ei se ole riittänyt esi-isillämmeäkään, joita niin paljosta saamme kiittää ja joiden jättämää perintöä nuorten on vaalittava. Paljon on hyvän tahdon toteuttamiseen tarvittu työtä ja tekoja, ennen kuin tulokset ovat näkyvissä.

Työn ja tekojen perintö on jokaisen nuoren aina otettava varteen. Se ei ole vain jollekin määrätylle ajankohdalle kuuluvaa. Se ei saa olla vain sota-ajan tuotetta. Nuorison on jo kasvuiässä omaksuttava sellaisia pysyviä henkisiä ominaisuuksia, sellaisia yleisiä kansalaisavuja, jotka ovat perustana kodille, yhteiskunnalle ja koko kansan olemassaololle. Eikä tässä yksin hyvä tahto ja ylevät ajatukset auta. Kunnon kansalaisiksi kasvetaan vain käytännöllisessä työssä ja elämän koulussa. Vain siihen, joka osaa ja pystyy toimimaan, voidaan myös aina luottaa.

Näin on erittäinkin maanpuolustajan laita. Esi-isät, niin kuin nuorten isät ja veljet näinäkin vuosina, ovat vuodattaneet monta veripisaraa tämän maan lunnaksi kotona ja kaukana vierailakin mailla. Tämä veren perintö on nuorten tajuttava. Ja luonnollisesti koskee asia tällöin lähinnä poikia. Se on vakava, lujaa tahtoa, taitoa ja tinkimätöntä kuria vaativa asia. Se on taistelijan raskas mutta kunniakas tie, jolle poikien on astuttava jo kasvuiässään kehittyäkseen sellaisiksi nuorukaisiksi ja miehiksi, jotka myöhemmin asevelvollisina niin henkisesti kuin ruumiillisestikin, sekä tiedoiltaan että taidoiltaan täyttävät mittansa ja kehittyvät taitaviksi taistelijoiksi. Maanpuolustajan ja sotilaan ylevä kutsumus kuuluu jokaiselle Suomen miehelle. Siitä johtuen on myös poikkeuksetta jokainen suomalainen poika tähän tehtävään kasvatettava ja valmennettava. Tämä asia ei kuulu vain sotilaspojille, se kuuluu kaikille pojille. Maanpuolustustahdon ja -taidon opettamisen tulee siis sisältyä poikakasvatukseemme kaikissa sen asteissa: kodissa, koulussa ja vapaa-aikoina poikien omis- ja järjestöissä ja seuroissa.

Isien perintö on ensikädessä kasvattajien, kodin ja koulun, tehtävä nuorille selväksi. Niiden on maanpuolustusasioidenkin siemen kylvettävä ja niiden on myös nuoriin vesoihin kuri istutettava ja myöhemmin ylläpidettävä se kuri, josta nykyisin on niin paljon puhuttu. Niin on ollut ennen esi-isien aikaan ja niin on oltava nytkin, ilman tinkimisen varaa. On noudatettava kalevalaista ohjetta:

piti oppia kotona, oman aitan orren alla,
oman äitin varttinöillä, veikon veistoslastusilla.

Se toimintaohjelma, jota sotilaspojat toteuttavat, perustuu näille periaatteille. Se tahtoo nuorten vapaa-aikoinakin tukea ja pitää vireillä kodin ja koulun kasvatustehtävää tarjoten samalla pojille reipasta ja hyvään tähtäävää ajanvietettä ja ohjelmaan kuuluvien harjoitusten kautta kehittää heistä mahdollisimman vastaanottavaista ainesta varsinaiselle sotilaalli-

selle koulutukselle. Kaiken opetuksen, koulutuksen ja toiminnan yhteydessä pyritään poikiin juurruttamaan hyvät ja ihannoitavat kansalaisavut: isänmaanrakkaus, velvollisuudentunto, uhrimieli, rehellisyys, työn kunnioitus ja keskinäinen sopu, oikea nuorten asevelihenki. Luottamuksellinen suhde johtajiin ja siihen pohjautuva tinkimätön sotilaallinen kuri, voitontahto ja taistelumieli ovat edelleen avuja, joita tarvitaan jokapäiväisessä elämässäkin. Mehän sanomme, että elämä on taistelua. Emme siis missään kohdin voi väheksyä tunnettuja ja tunnustettuja taistelijan avuja. Niinpä taistelija sellaisena, kuin hän on eri aikoina parhaimpana näyttäytynyt, oli joko sotaisten aikojen sankari tai rauhanajan voimakas korvenraivaaja hengen ja aineen viljelyn eri aloilla.

Niin sotilaspojat ja lottatyöt! Isien tien seuraamiseen tarvitaan nyt ja tullaan edelleenkin tarvitsemaan terveitä, lujia ja sisukkaita nuorukaisia ja miehiä, kuin myös tyttöjä ja naisia, lujia niin ruumiillisesti kuin henkisestikin. Tarvitaan vähintään rintama-aseveljiemme veroisia taistelijoita sanan täydessä merkityksessä. Emme tälläkään hetkellä vielä tiedä, miten nykyisistä vaikeuksistamme selviämme, ja niistä selviäminen saattaa olla vain tilapäistä. Esteitä, entistä korkeampiakin, saattaa vielä eteemme sattua ennemmin tai myöhemmin. Teidän jokaisen kohdaltanne tulee kasvaa noiden esteiden voittajiksi. Teidän on astuttava lujina esteiden voittajiksi. Teidän on astuttava lujina ja pystypäisinä suomalaisina isienne tietä. Näin siitäkin huolimatta, että teidän lapsuutenne ja nuoruutenne päivät eivät ole olleet suinkaan helppoja näinä vuosina, eivät vain pelkkää huoletonta kesän viettoa ja loma-aikojen huvittelua. Työ on ollut teidän osananne silloinkin, kun tavallisissa oloissa olisitte voineet viettää vapaata intiaanielämää kesälaitumilla ja uimarannoilla.

Mutta tietääkseni olette kantaneet tämän taakkanne, jos sitä nyt taakaksi ollenkaan voidaan sanoa, ilolla ja reippain mielin. Olkoonpa työ sitten ollut vapaaehtoista talkoilua tai pakollista

työpalvelua. Ja iloita siitä tosiaan kannattaakin. Olettehan te saaneet ja voineet jo lapsuusiällänne usein ratkaisevastikin vaikuttaa isänmaamme tulevaan kohtaloon taistellessamme olemassaolomme ja elämistemme puolesta. Siitä kannattaa iloita ja siitä teille tunnustus annetaan sekä nyt että vielä aikakirjoissakin. Alkääkä antako perään. Taistelkaa suomalaisella sisulla loppuun saakka. Siitäkin huolimatta, että teidän työpäivänne ovat vasta alussa, ja ne päivät voivat olla kovin raskaat, ennen kuin illan tyven saapuu ja uudet nuoret astuvat teidän tilallenne. Suomi tarvitsee nyt sellaisia poikia ja tyttöjä, jotka eivät ajan melskeisiin sorru, vaan jotka kirkkain silmin, puhtain sydämin ja vankoin käsin palvelevat koko sydämensä lämmöllä rakastamaansa isänmaata mielissään kalevalainen rukous:

'Anna Luoja, suo Jumala, anna onni ollaksemme,
hyvin ain eleäksemme, kunnialla kuollaksemme,
suloisessa Suomenmaassa, kaunihissa Karjalassa.'

4. Suojeluskuntien ja niiden sotilaspoikaosastojen lakkauttaminen

Raskaisiin rauhanehtoihin kuului myös ns. valvontakomission saapuminen Suomeen valvomaan Suomen rauhanehtojen toteuttamista. Komission puheenjohtaja kenraalievosti Zhdanov ryhtyi vaatimaan Suomelta myös asioita, joita ei suomalaisten käsitysten mukaan aselepoehtoihin kuulunut. Zhdanov katsoi Suomen Suojeluskuntajärjestön sotilaspoikineen ja Lottajärjestön lottatyttöineen fasistiseksi järjestöksi ja sen mukaan lakkauttavaksi. Näiden järjestöjen ainoa tarkoitus kuitenkin oli sääntöjensä mukaan turvata Suomen yhteiskuntajärjestystä ja tukea Suomen Armeijaa, joka kaikissa olosuhteissa puolustaisi Suomen suvereniteettia vaikkapa fasistijärjestöjä

vastaan. (Suojeluskuntalaki 1927, § 1)

19.9.1944 solmitun välirauhansopimuksen 21. artiklassa Suomi sitoutui hajottamaan kaikki sen alueella toimivat hitleriläismieliset (fasismin luontoiset) poliittiset, sotilaalliset ja sotilaallisuusluontoiset samoin kuin muutkin järjestöt, jotka harjoittavat Yhdistyneille Kansakunnille ja erityisesti Neuvostoliitolle vihamielistä propagandaa. Mutta Suojeluskuntajärjestöstä 22.12.1927 annetun lain mukaan järjestö kuului osana tasavallan sotavoimaan. Se oli siis täysin hallituksen käskettävissä ja käytettävissä oleva puolustusvoimain laillinen osa. (Raikkala 1964, 433)

Suomalaisten selityksiä em. järjestöjen todellisesta tarkoituksesta ei valvontakomissio kuunnellut, vaan vaati hyvin nopeasti lakkauttamaan mainitut järjestöt. Suomen oikeusjärjestyksen mukaan ne laitokset ja virat, jotka oli lailla perustettu, pitäisi myös lailla lakkauttaa. (Raikkala 1964, 434-435)

Jos eivät suomalaiset ymmärtäneet riittävästi Neuvostoliiton aikeita Suomen suhteen, eivät myöskään Neuvostoliiton johtajat ymmärtäneet Suomen Suojeluskuntajärjestön eivätkä Lottajärjestön olemusta. Sadat tuhannet suojeluskuntien kannattajat ja miljoonat muut suomalaiset ihmettelivät Suojeluskuntajärjestön ja sen sisarjärjestön lakkautuksen tarpeellisuutta. Nämä järjestöt oli perustettu nimenomaan säilyttämään yhteiskuntarauha maassamme, jonka tavoitteen pitäisi olla myös naapurivaltioiden etu. (Kauranne 1966, 158)

Suomen hallitus taipui ja lähetti eduskunnalle lakiehdotuksen suojeluskunta- ja lottajärjestön lakkauttamisesta. Eduskunta käsitteli sen kiireellisenä niin, että lakiehdotus hyväksyttiin 3.11.1944 ja lähetettiin Tasavallan presidentin vahvistettavaksi välittömästi. Lain sanamuoto kuului: ”Suojeluskuntajärjestöstä 22. päivänä joulukuuta 1927 annettu laki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen kumotaan ja suojeluskuntajärjestölle kuuluvat, aluejärjestön hoitamiseen kohdistuvat tehtävät siirretään tasavallan puolustuslaitoksen

suoritettavaksi. Puolustuslaitokseen siirretään myös ne virat ja toimet, jotka aluejärjestöä varten ovat tarpeen. Hallinto-toimin määrätään, missä järjestyksessä suojeluskuntajärjestön toiminta lakkautetaan, samoin kuin järjestön omaisuuden vastaisesta käyttämisestä.” (Raikkala 1966, 434)

Kotijoukkojen käskyllä 4.11.1944 suojeluskuntapiirit muutettiin sotilaspiireiksi. Kotijoukkojen Esikunnassa lakkautettiin mm. liikuntakasvatustoimisto, sotilaspoikatoimisto, valistustoimisto ja yhteyslotan toimi, ja vastaavat toimet lakkautettiin myös suojeluskuntapiireissä. Kotijoukkojen alaiset muodostelmat, koulutuskeskukset ym. lakkautettiin tai alistettiin muille johtoportaille 30.11.1944 mennessä ja Kotijoukkojen Esikunta lakkautettiin 4.12.1944. Samalla päivämäärällä alkoi uusi aluejärjestö toimia. (Id, 434-435)

Suojeluskuntapiireistä lähetettiin suojeluskunnille ja niiden sotilaspoikapoikaosastoille kymmenkohtainen määräys, joka oli päivätty 6.11.44. Siinä määrättiin lakkauttamisen seurauksena, että

1) 7.11.44 jälkeen ei sotilaspoikatoiminta saa esiintyä missään muodossa.

2) Entisten sotilaspoikien joukkoliittymisiä joihinkin muihin nuorisjärjestöihin ei saa puuhata.

3) Entiset sotilaspoikajohtajat älkööt ainakaan toistaiseksi antautuko minkään nuorisojärjestön palvelukseen johtaja-tekäviin.

4) Kaikki koulutus- ja urheiluvälineet jaetaan paikkakunnan kouluille ja entisille sotilaspojille osastonjohtajan ja poikatyölautakunnan harkinnan mukaan.

5) Vaatetus- ja varusesineet jaetaan pojille työvarusteiksi. Lakkia ja vyötä ei saa kuitenkaan käyttää.

7) Osastojen liput ja kiertopalkinnot on ensi tilassa toimitettava ao. Sotilaspiirin Esikuntaan, josta ne edelleen toimitetaan Urheilumuseoon Helsinkiin.

Otettakoon tähän nilsiäläisen, entisen sotilaspojan muistelmia sotilaspoikien lakkauttamisesta ja sen eräistä seuraamuksista. "Vääpeli Eino Hakkarainen kutsui meidät, kylän sotilaspojat, tiedotustilaisuuteen. Hän aloitti puheensa jotenkin näin: 'Pojat, sota on loppunut, ja te tiedätte, miten se on meille päättynyt. Emme tiedä, voimmeko enää koskaan kokoontua näissä merkeissä. Muistakaa, että ette kerro kenellekään mitään, vaikka teiltä kysyttäisiin mitä tahansa meidän yhteisistä harrastuksistaamme. On syytä hävittää kaikki näihin liittyvä aineisto, jota voitaisiin käyttää meitä vastaan.' Tilaisuus päättyi hartaushetkeen ja rukoukseen isänmaan puolesta. Muistan, kuinka poltin harjoituksia koskevat paperit ja muistiinpanot. Siinä paloi samalla valokuvia ym. vuosien aikana kertynyttä aineistoa. Jotakin pientä sentään tulelta säästy. Ne koulutoverit, jotka eivät kuuluneet sotilaspoikiin, ilkkuivat, että ketäs sitä nyt tähdätään. Liikkui kaikenlaisia huhuja, että venäläiset olivat saaneet selville, jotta aseita oli piilotettu. Suomalaisia oli vangittu ja kuulusteltu, tilanne oli hyvin sekava. Me pojat päätimme, että meitä ei vangita, me karkaamme metsiin ja me myymme nahkamme ryssille hyvin kalliilla. Suunnittelimme jo valmiiksi yhteisen majapaikan vartiovuoroinen. Kylällä liikkui huhuja, että kaikki suojeluskuntalaiset on kirjattu ja samalla siinä sivussa myös me sotilaspojat. Kaikki nämä huhut ja uhkaukset, vetivät meidän poikien naamataulut vakaviksi. Mutta säikähdyksellä siitä kumminkin lopulta selvitettiin." (V. Apellin muistelmia)

Entisiä sotilaspoikia ei kuitenkaan haluttu jättää tuuliajolle, vaan pyrittiin etsimään heille toinen hyödyllinen seura tai yhdistys omalla paikkakunnalla. Kuopiossa poikajohtaja Jorma Turunen kokosi lakkautusoperaation aikana sotilaspojat yhteen ja suositti heille liittymistä partiolippukunta Eräveikkoihin, jonne suurin osa entisistä sotilaspojista siirtyikin. Harrastukset tässä partiossa olivat pitkälti samantapaisia kuin sotilaspojissakin. Siellä pelattiin pojille sopivia pallopelejä,

hiihdettiin jne. Tämän seuran myöhempi menestys pesäpallossa vei aina Suomen mestaruuspelien loppuotteluihin saakka. (Reinikainen 1995, 26)

”Näin jälkeensä uskaltaa jo tämän päivän Suomessa ääneen ihmetellä sitä perustetta, jolla mm. sotilaspoikien ja lottatyttöjen toiminta lopetettiin ja sitä, miten näistä asioista nöyrän itesesensuurin aikana totaalisesti vaiettiin vuosikymmeniksi. En usko, että yksikään sotilaspoika ollessaan mukana liikunta-toiminnassa tai muuten vain sotilaspoikana olisi kantanut päässänsä fasistisia ajatuksia. Tokkopa tuota sanaa edes ymmärrettiin. Kyllä kai tärkein motiivi oli hauska yhdessäolo ja, ainakin meillä urheiluun aktiivisesti osallistuneilla, kiihkeä kilpailumieli ja kuten asiaan kuuluu voiton tahto.” (Reinikainen/Mun muistuu mieleheni 1994, 69)

Lähteet:

-Aalto, Matti 1984. Suojeluskuntien poikatoiminta 1928 – 1944. Toimintamuodot, aatemaailma ja suhteet muihin nuorisjärjestöihin. Suomen historian pro gradu –tutkielma syksyllä 1984. Helsingin Yliopiston Historian laitos. Ss. 154 + liitteet.

-Kauranne, Jouko 1996. Lahden Suojeluskunta, Sotilaspojat, lotat ja Pikkulotat. Tallinna. ISBN 952-90-8003-4. Ss. 362.

-Kylmälä, Jussi - Jari Rantanen 1986. Jyväskylän Suojeluskuntapiiri 1918 - 1944. Saarijärven Offset Ky. Saarijärvi. Ss. 342.

-Levälahti, K. E. 1931. Suojeluskuntajärjestö. Artikkelit teoksessa Suomen Puolustusvoimat. II painos, ss. 5 ja 317-333.

-Pirhonen, Pentti 1977. Suomalaisia sotilaspoikia. Oravakomppanioista It-pattereille. Karisto Oy Hämeenlinna.

ISBN 951-23-1149-6. Ss.275.

-Raikkala, Hannes 1966. Suojeluskuntain historia III. Toinen painos. Vaasa Oy:n kirjapaino. Ss. 471.

-Reinikainen, Lauri 1987. Maanpuolustustoiminta. Artikkelit Karttulan kirjassa, ss. 463-468.

-Reinikainen, Lauri 1995. Kun muistelee vanhoja, löytyy paljon arvokasta. Artikkelit Pohjois-Savon Sotilaspoikien Perinnekillan Kiltaviestissä nro 2/-95, 24-27)

-Roudasmaa, Stig 1997. Helsingin Suojeluskuntapiirin historia 1918-1944. Gummerus Jyväskylä. ISBN 952-9872-04-6. Ss. 677.

-Saressalo, Leo 1984. Kymenlaakson Suojeluskuntapiiri 1919-1944. Artikkelit (ss.84-92) kokoomateoksessa Kymen Kuriiri. Kouvolan Kirjapaino. ISBN 951-99550-8-9. Ss. 115.

-Savon Miekka, Pohjois-Savon Suojeluskunnan äänenkannattaja, 1928-44.

-Suojeluskuntalaisen lehti 1920-44

-Taskinen, Johanna 1991. Pro gradu-työ Nuorisokasvatus Suojeluskunta- ja Lotta-Svärd-järjestöissä (1.10.91)